

Despre „rătăcirea” (procesuală) a reclamantului în labirintul căutării locului citării pârâtului persoană fizică

On the (procedural) „wandering” of the plaintiff in the labyrinth of the search for the place of summons of the defendant natural person

Asist. univ. dr. **Cătălin LUNGĂNAȘU***

Conf. univ. dr. **Florina POPA***

Universitatea de Vest din Timișoara

Facultatea de Drept

Abstract

The summoning of the parties and other participants in the civil proceedings, as well as the service of procedural documents, are means of guaranteeing respect for the fundamental principles of the civil process, as well as the free exercise of fundamental rights and freedoms. From this perspective, the importance of the correct performance of the summoning procedure and of the service of procedural documents becomes obvious, justifying the severity of the procedural sanctions incident in the event of non-compliance with the legal provisions governing this matter. In this context, the authors point out the need to link the rules of procedural law with those of substantive law governing the concepts of 'domicile' and 'residence' and their legal status, respectively, taking the view that the summoning and service of procedural documents cannot disregard the provisions governing the place of summons, that is to say, the place of service, or the legal content of the concepts of 'domicile', respectively "residence". Both domicile and residence are elements of identification of the natural person, and the record of natural persons, including from the perspective of spatial location, is a matter of general interest that must be understood in the context of the imperative of respecting the rule of law and the security of the civil circuit.

Keywords: *summons procedure; fair trial; abuse of rights; domicile; defendant.*

Rezumat

Citarea părților și a celorlalți participanți la procesul civil, precum și comunicarea actelor de procedură reprezintă mijloace care garantează respectarea principiilor fundamentale ale procesului civil, precum și liberul exercițiu al unor drepturi și libertăți fundamentale. Din această perspectivă, importanța corectei

* catalin.lunganasu@e-uvt.ro

* florina.popa@e-uvt.ro

înfăptuiri a procedurii de citare și a celei de comunicare a actelor de procedură devine evidentă, justificând severitatea sancțiunilor procesuale incidente în cazul nesocotirii dispozițiilor legale ce guvernează această materie. În acest context, autorii semnalează necesitatea corelării normelor de drept procesual cu cele de drept substanțial care reglementează noțiunile de „domiciliu” și „reședință” și, respectiv, regimul juridic al acestora, considerând că citarea și comunicarea actelor de procedură nu pot face abstracție de dispozițiile care reglementează locul citării, respectiv locul comunicării și nici de conținutul legal al noțiunilor de „domiciliu”, respectiv „reședință”. Atât domiciliul, cât și reședința sunt elemente de identificare a persoanei fizice, iar evidența persoanelor fizice, inclusiv din perspectiva localizării spațiale, este o chestiune de interes general care trebuie înțeleasă în contextul imperativului respectării ordinii de drept și a securității circuitului civil.

Cuvinte-cheie: *procedura de citare, proces echitabil, abuz de drept, domiciliu, pârât.*

1. Dreptul părților de a participa la judecată

Un element definitoriu al statului de drept este reprezentat de instituirea unui complex de drepturi și libertăți recunoscute resortisanților săi. Garantarea eficacității acestor prerogative reprezintă, din perspectiva statului, o obligație ce se concretizează prin implementarea și respectarea unui sistem real și efectiv de garanții materiale și procesuale la care orice justițiabil să poată recurge în apărarea drepturilor și a intereselor sale legitime¹.

În contextul dreptului procesual civil, posibilitatea ce trebuie recunoscută părților de a participa la judecarea cauzei reprezintă o expresie a conceptului mult mai cuprinzător al dreptului la un proces echitabil, ce este apreciat în contextul drepturilor fundamentale² ca

¹ În acest sens, în literatura de specialitate se subliniază că drepturile de natură procedurală reprezintă „un complex de obligații impuse statului, al căror unic scop este asigurarea protejării altor libertăți și drepturi fundamentale”, avertizând însă că, „în lipsa acestui sistem de garanții procedurale, restul drepturilor fundamentale pot fi reduse la o sumă de principii cu caracter pur declarativ, fără nicio valoare, sistemul juridic devenind unul incapabil să asigure preeminența dreptului” – R. Chiriță, *Dreptul la un proces echitabil*, Editura Universul Juridic, București, 2008, p. 10.

² Dispozițiile art. 6 pct. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (C.E.D.O.) statuează: „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției”. De asemenea, legislația internă consacră principiul dreptului la un proces echitabil în mai multe acte normative: în art. 21 alin. (3) din Constituția României care stabilește că părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil; în art. 6 C. pr. civ. care consacră dreptul oricărei persoane la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege; în art. 12 alin. (1) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, în care se stipulează că toate persoanele au dreptul

fiind un criteriu principal al unui stat de drept³, respectiv „*un veritabil drept substanțial și care nu mai constituie doar o simplă garanție formală*”⁴.

Art. 6 paragr. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului constituie elementul central în materia procesului echitabil, fiind evidențiat în literatura de specialitate⁵ că aceste prevederi conturează trei componente ale dreptului fundamental amintit, anume: (i) accesul la justiție; (ii) cauza să fie examinată în mod echitabil, public și într-un termen rezonabil; examinarea cauzei să se facă de un tribunal independent și imparțial, stabilit prin lege; (iii) hotărârea să fie pronunțată în public. Astfel, o procedură nu poate fi apreciată drept echitabilă în lipsa unui acces liber la justiție care „nu poate fi explicat decât în panorama instituțiilor și normelor procesuale în funcție de care este evaluată respectarea respectivei garanții a justițiabilului în ordinea juridică națională”⁶. Similar, procedura nu îndeplinește standardul minim de echitabilitate în lipsa garantării efective a dreptului la apărare și a contradictorialității, ambele ridicate la nivel de principii fundamentale ale procesului civil. Or, aplicarea acestor reguli esențiale implică respectarea dreptului părților litigante de a fi înștiințate despre proces și de a putea participa la judecată, deziderate ce se manifestă

la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă, constituită potrivit legii etc.

³ În doctrină s-a arătat că statul de drept „*nu este nimic altceva decât o fondare sau refondare a statului pe structura unei norme fundamentale: rule of law sau principiul preeminenței dreptului. Acesta este ceea ce se mai numește și constituționalism bazat pe supremația Constituției sau democrație liberală*” – V. Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 290, *apud.* V. Constantin, *Legitimitatea, legalitatea și preeminența dreptului*, în „*Incertitudini și câteva efectivități*”, Editura Universul Juridic, București, 2014, pp. 123-124, unde autorul subliniază că preeminența dreptului, ca principiu politic fundamental, „*menține efectiv un sistem de drepturi fundamentale*”, concluzionând cu temei că legitimitatea statului de drept rămâne strâns corelată cu efectivitatea drepturilor fundamentale.

⁴ S. Guinchard, în *Droit processuel. Droits fondamentaux du procès*, 9e édition de S. Guinchard, C. Chainais, C.S. Delicostopoulos, I.S. Delicostopoulos, M. Douchy-Oudot, F. Ferrand, X. Lagarde, V. Magnier, H. Ruiz Fabri, L. Sinopoli, J.M. Sorel, Dalloz, Paris 2017, p. 290, *apud.* I. Leș, *Câteva aprecieri asupra soluționării cauzelor civile în mod echitabil*, disponibil *online* la adresa: <https://www.juridice.ro/essentials/2410/cateva-aprecieri-asupra-soluționării-cauzelor-civile-in-mod-echitabil>. În sensul că dreptul la un proces echitabil nu implică „*niciun drept material în profitul persoanei, ci numai garanții de ordin esențialmente procedural*”, a se vedea: I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Editura Servo – Sat, București, 2001, p. 41.

⁵ V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C.C. Dinu, *Drept procesual civil* (Curs de bază pentru licență, seminare și examene), ed. a II-a, revăzută și adăugită de Tr.C. Briciu și C.C. Dinu, Editura Național, București, 2018, p. 45. În același sens, a se vedea și: A. Stoica, în I. Leș, D. Ghiță (coord.), V. Lozneau, C. Murzea, A. Stoica, A. Suci, *Tratat de drept procesual civil. vol. I. Principii și instituții generale. Judecata în fața primei instanțe*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2020, pp. 12-13; C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală*, Editura C.H. Beck, București, 2016, p. 10.

⁶ A se vedea T. Patancius, *Accesul la justiție*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 17.

concret prin citarea părților și comunicarea actelor de procedură⁷, cele două instituții constituind astfel veritabile premise ale echitabilității procedurii.

În procedura civilă, principiul contradictorialității este reglementat de art. 14 C. pr. civ. alin. (1) al textului amintit stabilește în mod categoric că „instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, *dacă legea nu prevede altfel*”. Astfel cum norma, de astfel, menționează, există ipoteze în care legiuitorul derogă de la acest principiu, respectiv cazuri în care este prevăzut expres că litigiul se soluționează fără citarea părților ori situații în care citarea este lăsată la aprecierea instanței. Spre exemplu, judecarea cererii de preschimbare a termenului (art. 230 C. pr. civ.), procedura sechestrului asigurător⁸ [art. 954 alin. (2) C. pr. civ.] ori soluționarea cererii de încuviințare a executării silite [art. 666 alin. (2) C. pr. civ.] reprezintă atare situații, în care legea procesuală prevede expres că părțile nu se citează pentru soluționarea cauzei. De asemenea, identificăm cazuri în care legiuitorul rezervă judecătorului puterea de apreciere cu privire la oportunitatea citării părților⁹ [dintre care cel mai frecvent întâlnite în practică sunt: procedura ordonanței președințiale¹⁰ – art. 999

⁷ În literatura de specialitate s-a subliniat caracterul esențial al acestor instituții de drept procesual: „Comunicarea este esențială, întrucât, de cele mai multe ori, de ea se leagă curgerea diferitelor termene (de exercitare a căilor legale de atac, de formulare a întâmpinării, a cereri reconvenționale, de prescripție etc.)” – G.C. Frentiu, *Citarea și comunicarea actelor de procedură în procesul civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2021, p. 5.

⁸ Cu temei s-a remarcat că soluționarea fără citare a cererii de sechestrul asigurător „se explică prin caracterul de surpriză al măsurii (...), căci debitorul și-ar putea lesne ascunde bunurile urmăribile, mai ales sumele de bani, dacă ar fi avertizat din timp asupra cererii de sechestrul” – Gh.L. Zidaru, P. Pop, *Drept procesual civil. Procedura în fața primei instanțe și în căile de atac*, Editura Solomon, București, 2020, p. 93, fiind judicioasă, în acest context, propunerea autorilor ca, pentru a conserva caracterul de surpriză al acestei măsuri, „prin Regulamentul de ordine interioară să se prevadă caracterul nepublic al înregistrării dosarelor cu acest obiect, până la data soluționării lor”.

⁹ În ceea ce privește ipotezele în care legiuitorul lasă la aprecierea instanței disponerea citării, sunt enunțate în literatura de specialitate și alte ipoteze: suspendarea provizorie a executării silite [art. 719 alin. (7) C. pr. civ.]; soluționarea cererilor privind constatarea de urgență a unei stări de fapt [art. 364 alin. (3) C. pr. civ.]; soluționarea cererilor necontencioase [art. 532 alin. (2) C. pr. civ.]; administrarea probelor prin comisie rogatorie, în funcție de felul dovezii și de punctul de vedere exprimat de părți [art. 261 alin. (2) C. pr. civ.; art. 299 alin. (2) C. pr. civ.]; suspendarea judecării procesului dispusă de instanța competentă să se pronunțe asupra cererii de strămutare [art. 143 alin. (1) C. pr. civ.]; soluționarea cererii de îndreptare a hotărârii [art. 442 alin. (2) C. pr. civ.] – A. Tabacu, *Citarea și comunicarea actelor de procedură civilă*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015, pp. 60-61.

¹⁰ Prin excepție, în anumite materii, legea prevede *expressis verbis* că ordonanța președințială se judecă cu citarea părților, cum este cazul ordonanței președințiale ce are ca obiect eliberarea cauțiunii, care se soluționează prin hotărâre „dată cu citarea părților”. Aceleași dispoziții privitoare la citare se regăsesc și în materia stabilirii pe calea ordonanței președințiale a termenului de acceptare a pactului de opțiune, instituție reglementată de dispozițiile art. 1278 C. civ. potrivit cărora „(1) Atunci când părțile convin ca una dintre ele să rămână legată de

alin. (2) C. pr. civ.; procedura asigurării dovezilor – art. 360 alin. (5) C. pr. civ.; procedura privitoare la cererile de valoare redusă – art. 1030 alin. (2) C. pr. civ.], în care, ținând seama de specificul acestora, respectiv de urgența¹¹ cu care trebuie să se ia măsurile solicitate¹², judecata în fața primei instanțe se realizează fără citarea părților. Cu toate acestea, observăm însă că, în calea de atac, citarea părților redevine obligatorie, regula consacrată de dispozițiile alin. (1) al art. 14 C. pr. civ. fiind reinstabilită după finalizarea judecării în primă instanță întrucât dezideratul urgenței s-a atins deja.

Literatura de specialitate¹³ a calificat citarea drept operațiunea prin care o persoană este înștiințată cu privire la faptul că este chemată în fața instanței de judecată, la o anumită dată, oră, într-un anumit loc și într-o anumită calitate – toate aceste elemente regăsindu-se expres precizate în conținutul înștiințării. Totalitatea acestor informații care trebuie adresate în timp util părții prin intermediul citării la proces reprezintă o concretizare a obligației pozitive a statului de a asigura accesul efectiv la justiție, fiind o premisă esențială de a se asigura posibilitatea acestora de a afla despre litigiu și de a se putea prezenta la dezbateri. Corelativ, dacă partea nu ar avea cunoștință despre coordonatele temporale și spațiale ale desfășurării procesului, apreciem și noi că dreptul la apărare riscă a fi complet negat sau, cel puțin, nu ar putea fi exercitat în parametrii săi optimi¹⁴. Tocmai pentru a da posibilitatea părților să-și exercite deplin drepturile procesuale, principiul reglementat de art. 14 alin. (1) C. pr. civ. unde se prevede imperativ că instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel este reluat în art. 153 C. pr. civ. care stabilește că „instanța poate hotărî asupra unei cereri numai dacă părțile au fost citate ori s-au prezentat, personal sau prin reprezentant, în afară de cazurile în care legea dispune altfel”.

propria declarație de voință, iar cealaltă să o poată accepta sau refuza, acea declarație se consideră o ofertă irevocabilă și produce efectele prevăzute la art. 1191 C. civ. (2) Dacă părțile nu au convenit un termen pentru acceptare, acesta poate fi stabilit de instanță prin ordonanță președințială, cu citarea părților”.

¹¹ În doctrină se arată că, în caz de urgență deosebită, ordonanța poate fi pronunțată chiar în ziua înregistrării cererii sau în zilele următoare, această stare de fapt putând să rezulte „din dovezile prezentate că viața sau sănătatea unui copil sunt în pericol, că un zid a început să se prăbușească ori că un drum este blocat, este necesară oprirea sau reluarea alimentării cu apă, energie, gaz metan etc.” – T. Dârjan, *Ordonanța președințială*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 83.

¹² V.M. Ciobanu, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae și alții, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. 1 – art. 1-526*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 39; I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole (art. 1-1133)*, Editura C.H. Beck, București, 2013, p. 254.

¹³ G.C. Frentiu, *Citarea și comunicarea actelor de procedură în procesul civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență (op. cit.)*, p. 1. În același sens, a se vedea și C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală (op. cit.)*, p. 164.

¹⁴ În acest sens, a se vedea: D.A. Ghinoiu, *Prezumții legale și ficțiuni juridice pe tărâm procesual civil. Comunicarea actelor de procedură. Termene procedurale*, în A. Almășan, I. Vârsta, C.E. Zamșa (coordonatori), „Aparența în drept – In honorem Flavius Antoniu Baias, vol. I, Editura Hamangiu, București, p. 532, care, referindu-se la importanța instituției citării și comunicării celorlalte acte de procedură, arată că „(...) este indiscutabilă pentru o bună administrare a justiției (civile), fiind menită să asigure premisa încunoștințării efective, concrete, a participanților la actul de înfăptuire a justiției civile despre existența și progresia procesului, obligațiile procesuale impuse de lege sau fixate de instanță și actele îndeplinite în cursul procedurii”.

Scopul normei este configurat în mod neechivoc de dispozițiile alin. (2) al art. 153 C. pr. civ. care instituie în sarcina instanței obligația de a amâna judecarea cauzei pentru situațiile în care nu a fost legal îndeplinită procedura de citare a părții care lipsește de la judecată, „cu respectarea cerințelor prevăzute de lege” și de a dispune citarea din nou. Imperativul acestei norme este evident în condițiile în care teza finală a textului legal amintit stabilește că obligațiile sunt impuse instanței „sub sancțiunea nulității”. Fiind ocrotit un interes privat, al părții nelegal citate, sancțiunea ce intervine în cazul neîndeplinirii în mod legal a procedurii de citare ori de comunicare a actelor de procedură este nulitatea relativă. Cu toate acestea, efectele depășesc limita intereselor particulare ale părții în cauză întrucât afectează însuși dreptul la apărare, principiul contradictorialității dar și principiul dreptului la un proces echitabil. Drept urmare, în mod judicios s-a remarcat în doctrină că, deși interesul concret de a invoca nelegala citare sau lipsa citării aparține celui ce trebuia citat în conformitate cu prevederile legii, acesta „se repercutează asupra unui principiu fundamental al procedurii civile, contradictorialitatea, care trebuie protejat prin norme de ordine publică”¹⁵. Pe cale de consecință, prin derogare de la regimul juridic instituit de 178 alin. (2) C. pr. civ., alin. (3) al art. 160 C. pr. civ. menționează că, în lipsa părții legal citate, neregularitatea privind procedura de citare a acesteia „poate fi invocată și de celelalte părți sau din oficiu, însă numai la termenul la care ea s-a produs”.

Importanța acordată de legiuitor cu privire la normele care reglementează regula generală a citării părților este reliefată de reiterarea mențiunilor privind obligativitatea citării prin dispozițiile legale speciale incidente în unele materii care prevăd expres judecarea unor cereri numai după citarea părților, „dublându-se astfel regula generală a citării instituită de art. 153 alin. (1) C. pr. civ.”¹⁶, precum și de obligația instituită pe seama judecătorului¹⁷, dar și a grefierului, de a verifica efectuarea în mod legal a procedurilor de citare și de comunicare a actelor procesuale.

¹⁵ A. Tabacu, *Drept procesual civil. Legislație internă și internațională. Doctrină și jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 193, unde autoarea arată că, „*practic, celelalte părți ajută instanța, în activitatea de verificare a procedurii, justificat de interesul acestora de a primi o hotărâre legală*”.

¹⁶ G.C. Frențiu, *Citarea și comunicarea actelor de procedură în procesul civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, 2021, (op. cit.), pp. 7-11, cu exemplele acolo enumerate, din care menționăm: cercetarea la fața locului „*se face cu citarea părților (...)*” (art. 346 C. pr. civ.); cererea de sechestră judiciară se judecă de urgență, „*cu citarea părților (...)*” [art. 975 alin. (1) C. pr. civ.]; judecata în complet de divergență se judecă „*cu citarea părților (...)*” [art. 399 alin. (1) teza I C. pr. civ.]; instanța se pronunță asupra cererii de restituire a cauțiunii „*cu citarea părților (...)*” [art. 1064 alin. (3) C. pr. civ.] etc.

¹⁷ Potrivit art. 241 alin. (3) C. pr. civ., „*judecătorii vor dispune verificarea efectuării procedurilor de citare și comunicare dispuse pentru fiecare termen. Când este cazul, instanța va ordona luarea măsurilor de refacere a acestor proceduri. În afară de aceste măsuri, instanța va putea dispune ca încunoștințarea părților să se facă și telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură, după caz, transmiterea textului actului supus comunicării ori înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii actului, respectiv a înștiințării, dacă părțile au indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Dacă încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia*”. De asemenea, prevederile alin. (2) al art. 219 C. pr. civ. consacră îndatorirea judecătorului de a verifica, în cazul în care părțile nu răspund la apel, dacă procedura de citare este îndeplinită.

Se observă astfel că o primă cerință esențială în vederea asigurării contradictorialității este ca părțile să fie citate legal¹⁸, adică să fie anunțate că există un litigiu care le privește, recunoscându-li-se astfel posibilitatea de a se prezenta la data stabilită de instanță pentru a-și susține cererile și apărările¹⁹. Așa cum s-a remarcat, „doar în măsura în care părțile cunosc data și locul judecății ele sunt puse într-o poziție de egalitate: își pot pregăti apărarea, pentru ca apoi să prezinte în contradictoriu și într-o ședință publică toate împrejurările de fapt și de drept de care depinde soluționarea cauzei”²⁰. Totuși, dacă partea nu este legal citată, dar se prezintă în instanță aflând despre existența și data la care se judecă litigiului pe altă cale – de exemplu, de pe site-ul instanțelor judecătorești, neregularitatea privind citarea este acoperită, dar partea poate cere amânarea procesului în vederea pregătirii apărării [art. 160 alin. (1) C. pr. civ.]. Pe de altă parte, trebuie menționat că pentru a se considera respectat principiul contradictorialității, se impune doar îndeplinirea condiției ca părțile să fie legal citate²¹, și nu aceea ca ele să fie efectiv

¹⁸ Cu privire la momentul la care trebuie verificată îndeplinirea exigențelor legalei citări, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că, întrucât, „(...) la termenul de judecată procesul verbal prevăzut de art. 164 C. pr. civ. de îndeplinire a procedurii de citare a părții pârâte nu s-a regăsit la dosar, ci a fost atașat ulterior acestui termen, partea nefiind prezentă nici personal, nici prin reprezentant convențional, sunt întrunite premisele aplicării art. 153 alin. (2) din Codul de procedură civilă, fiind incidentă sancțiunea nulității hotărârii. În atare situație, neregularitatea constă în soluționarea cauzei fără a exista la dosar dovada de îndeplinire a procedurii de citare, iar atașarea acesteia după momentul pronunțării hotărârii, nu poate asigura îndeplinirea retroactivă a acestei condiții” – Înalta Curte de Casație și Justiție, S. I civ., Decizia 349/11 februarie 2020, în Săptămâna Juridică nr. 25 /2021, pp. 8-9.

¹⁹ În acest sens, în practica instanței supreme s-a statuat că, de vreme ce procedura de citare a fost legal îndeplinită, iar prin cererea de chemare în judecată s-a solicitat judecarea și în lipsă, „(...) în mod procedural instanța s-a pronunțat asupra cererii de administrare a probelor solicitate de părți. În această situație, respectarea principiului contradictorialității nu era condiționată de prezența părților, ci de legala îndeplinire a procedurii de citare. Cu alte cuvinte, dacă părțile legal citate au ales să nu se prezinte la termenul de judecată la care a fost prorogată încuviințarea probelor, instanța a procedat în mod legal la examinarea cererii în lipsa acestora”. A se vedea: Decizia nr. 2635 din 20 noiembrie 2015, Î.C.C.J., S. I civ., disponibilă online la adresa: <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=128550>.

²⁰ I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole (art. 1-1133)*, Editura C.H. Beck, București, 2013, p. 253.

²¹ Totuși, pentru asigurarea contradictorialității, instanțele trebuie să se asigure că *posibilitatea de a lua la cunoștință despre existența procesului a fost efectivă*, aspect statuat de Curtea de la Strasbourg în Cauza *Raisa Shipping vs. Romania*, pronunțată în 8 ianuarie 2013 (disponibilă online la adresa: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-115848%22%7D%7D>}), prin care s-a reținut că, „(...) deși legislația națională în vigoare la momentul respectiv prevedea comunicarea citației prin afișare [art. 92 alin. (4) din Codul de procedură civilă de la 1865], instanțele românești au aplicat legislația într-un mod prea formalist. Instanțele nu au dat dovadă de diligență în ceea ce privește asigurarea informării, reclamanților cu privire la data termenelor de judecată, și, prin urmare, nu au asigurat obligația de a asigura participarea efectivă la proces” – paragr. 32-35. În esență, Curtea a statuat că citarea numai prin afișare a reclamanților nu a fost eficace, întrucât nu le-a asigurat acestora posibilitatea de a lua cunoștință despre termenele ședințelor de judecată, ceea ce i-a împiedicat să participe la judecată, instanțelor naționale reproșându-li-se că, în pofida lipsei reclamanților de la proces, acestea nu au făcut demersurile necesare să se asigure că reclamanții au fost informați cu privire la termenele de judecată, „în special prin dispunerea amânării ședințelor de judecată și repetarea procedurii de comunicare a citației”. Pentru un punct de vedere similar, recent exprimat, a se vedea: G. Toader, *Garanții insuficiente ale Codului de procedură*

prezente²², prezentarea lor în fața instanței fiind, în principiu, un drept, iar nu o obligație procesuală a acestora²³. În esență, „pentru ca principiul contradictorialității să fie respectat, nu este necesar ca partea să-și fi exprimat efectiv opinia, ci este suficient să i se fi oferit această posibilitate”²⁴.

În realitate, problemele subsecvente pe care le generează neîndeplinirea procedurii de citare devin actuale în cazul în care părțile nu răspund la apel, întrucât nici măcar remediul ultim al acoperirii viciilor privind citarea nu poate fi aplicat. În atare împrejurare, instanța are îndatorirea să verifice dacă procedura de citare a fost îndeplinită, urmând să procedeze în conformitate cu prevederile legale în această materie, adică să dispună – după caz – fie amânarea procesului, fie suspendarea acestuia, fie judecarea pricinii. Totuși, în contextul absenței părților legal citate, instanța are posibilitatea să dispună măsuri în dosar în sensul continuării judecății doar în ipoteza în care cel puțin una dintre părți a solicitat judecarea în lipsă, principiul contradictorialității considerându-se a fi respectat câtă vreme părțile au fost legal citate. În schimb, dacă procedura de citare nu este legal îndeplinită, instanța nu mai are alte opțiuni, ci este ținută a amâna cauza pentru a se asigura respectarea exigențelor în materia citării părților.

2. Reguli privind determinarea locului citării

Deși art. 155 alin. (1) C. pr. civ. stabilește, într-un număr de 15 ipoteze, locul în care vor fi citate persoanele care participă la proces, normă ce se aplică nu doar părților, ci și celorlalți participanți potrivit art. 173 C. pr. civ., totuși în privința persoanei fizice putem identifica situații neclare în practică. În prezentul studiu ne-am propus să analizăm modalitatea în care se realizează citarea și comunicarea actelor de procedura de citare a pârâtului persoană fizică, prin raportare la ipotezele care se circumscriu dispozițiilor art. 155 pct. 6 C. pr. civ. potrivit căruia persoanele fizice se vor cita „la domiciliul lor; în cazul în care nu locuiesc la domiciliu, citarea se va face la reședința cunoscută ori la locul ales de ele; în lipsa acestora, citarea poate fi făcută la locul cunoscut unde își desfășoară permanent activitatea curentă”. Interesul de a cerceta modalitatea în care se aplică în practica judiciară aceste prevederi a

civilă – Procedura de citare, disponibil online la adresa: <https://www.juridice.ro/749393/garantii-insuficiente-ale-codului-de-procedura-civila-procedura-de-citare.html>.

²² În acest sens, art. 223 C. pr. civ. prevede că „lipsa părții legal citate nu poate împiedica judecarea cauzei, dacă legea nu prevede altfel”.

²³ Deci regula în procesul civil este aceea că părțile nu sunt obligate să se prezinte la termenul stabilit în fața instanței, nici personal și nici prin reprezentant. Prin excepție, în cazul procesului de divorț, art. 921 C. pr. civ. prevede că „în fața instanțelor de fond, părțile se vor înfățișa în persoană, afară numai dacă unul dintre soți execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicție judecătorească, are reședința în străinătate sau se află într-o asemenea situație, care îl împiedică să se prezinte personal; în astfel de cazuri, cel în cauză se va putea înfățișa prin avocat, mandatar sau, după caz, prin tutore sau curator”.

²⁴ D.N. Theohari, în G. Boroș (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I (art. 1-455), ediția a doua, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2016, Comentariu la art. 14 C. pr. civ., p. 49; în același sens, G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ediția a V-a, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 337.

fost generat de constatarea existenței unei orientări jurisprudențiale relativ constante a instanțelor, inclusiv a Înaltei Curți de Casație și Justiție²⁵, care se abate de la litera dispozițiilor art. 155 pct. 6 C. pr. civ., apreciind în sensul că „noțiunea de domiciliu se raportează la locuința unde se găsește *în fapt* acea persoană și nu corespunde elementelor ce interesează evidența populației, prin raportare la mențiunile din cartea de identitate, care au numai un caracter de evidență a persoanei respective, potrivit art. 91 C. civ., aceasta, întrucât scopul dispozițiilor art. 87 C. civ. este acela ca părțile aflate în litigiu să poată fi înștiințate de existența procesului, pentru a da eficiență principiilor dreptului la apărare și dreptului la un proces echitabil”²⁶.

Înțelegem că această orientare jurisprudențială este justificată declarativ de un deziderat generos, anume respectarea dreptului pârâtului la un proces echitabil. Cu toate acestea, ne exprimăm serioase rezerve și apreciem că ar trebui manifestată o precauție deoarece oferă justițiabilului care eludează dispozițiile imperative ale legislației ce reglementează regimul juridic al evidenței populației posibilitatea de a se prevala de propria sa culpă pentru a clama protecția unui drept, încălcând principiul *nemo auditur propriam suam turpitudinem allegans*. Astfel cum vom detalia în rândurile de mai jos, interpretarea amintită poate reprezenta pentru pârât o premisă în sensul exercitării abuzive a drepturilor procesuale în contextul în care se poate prevala de neîndeplinirea procedurii de citare prin simpla împrejurare că, în fapt, ar locui la altă adresă decât cea menționată în evidențele publice ca fiind domiciliul său. Din aceste considerente, opinăm că instanțele ar trebui să aplice în mod prudent interpretarea de mai sus având în vedere că drepturile procesuale trebuie exercitate în limitele legii, în acord cu regulile instituite prin art. 12 C. pr. civ., iar citarea și comunicarea actelor de procedură nu pot face abstracție de dispozițiile care reglementează locul citării, respectiv comunicării și, implicit, nici de conținutul legal al noțiunilor de „domiciliu”, respectiv „reședință”. Atât domiciliul, cât și reședința sunt elemente de identificare a persoanei fizice, iar evidența persoanelor fizice inclusiv din perspectiva localizării spațiale este o chestiune de interes general care trebuie privită în contextul imperativului respectării ordinii de drept și a securității circuitului civil.

²⁵ A se vedea: *Decizia civilă nr. 51 din 11.01.2011, pronunțată de Secția civilă și de proprietate intelectuală a Înaltei Curți de Casație și Justiție*, având ca obiect soluționare conflict de competență, prin care s-a statuat că, la stabilirea competenței teritoriale legiuitorul a avut în vedere locul unde reclamantul locuiește efectiv, textul legii făcând referire atât la domiciliu cât și la reședință, sens în care instanța supremă a statuat că „*prin „domiciliul”, în sens procesual, se înțelege acela pe care o persoană și l-a stabilit în fapt, în localitatea în care trăiește, deoarece scopul dispozițiilor legale referitoare la domiciliu este ca părțile aflate în litigiu să poată fi înștiințate de existența procesului, pentru a da eficiență dreptului la apărare*”. Prin aceeași hotărâre s-a reținut că, din perspectiva competenței, se ia în considerare domiciliul inițial, pe care reclamantul îl are la momentul sesizării instanței, fiind nerelevant că pe parcursul procesului partea și-ar schimba domiciliul.

²⁶ *Decizia civilă nr. 2039 din 07.10.2021 a Înaltei Curți de Casație și Justiție*, pronunțată în dosarul 655/225/2021, citată de autorii R. Bazavan, D. Bazavan, în articolul *ÎCCJ. Competența instanței de executare silită. Executarea silită ține cont de domiciliul din actul de identitate al debitorului sau de domiciliul în fapt al debitorului?*, disponibil online la adresa: <https://www.juridice.ro/786525/iccj-competenta-instantei-de-executare-silita-executarea-silita-tine-cont-de-domiciliul-din-actul-de-identitate-al-debitorului-sau-de-domiciliul-in-fapt-al-debitorului.html>, accesat la data de 07.06.2022.

Analizând dispozițiile art. 155 pct. 6 C. pr. civ., se observă că legiuitorul reglementează trei variante pentru determinarea locului citării persoanelor fizice, respectiv la domiciliul lor; dacă nu locuiesc la domiciliu, la reședința cunoscută ori „la locul ales de ele”²⁷; în lipsa acestora, citarea poate fi făcută la locul cunoscut unde își desfășoară permanent activitatea curentă. În plus, art. 161 alin. (2) C. pr. civ. conține o prevedere suplimentară care ar avea rolul de a simplifica îndeplinirea procedurii de citare în sensul în care „înmânarea se poate face oriunde se află cel citat”. În mod judicios s-a remarcat faptul că aceste „trei locuri de citare a persoanei fizice (domiciliu, reședință/loc ales și loc de muncă) sunt prevăzute de Cod în mod subsidiar, ordinea de citare fiind imperativă. Astfel, numai în măsura în care partea nu locuiește la domiciliu, aceasta va fi citată la reședință sau la locul ales și numai în lipsa acestora din urmă, la locul de muncă”²⁸.

3. Domiciliul și reședința din perspectiva dreptului material

Sub aspectul dreptului material, domiciliul este un atribut de identificare a persoanei fizice, constând în localizarea în spațiu a acesteia, fiind definit ca „acel drept al persoanei fizice de a se individualiza în spațiu prin locuința sa statornică”²⁹.

În literatura de specialitate se face distincție între mai multe tipuri de domiciliu³⁰: domiciliu voluntar (sau „de drept comun”); domiciliu legal³¹; domiciliu ales sau convențional; domiciliu profesional. Domiciliul voluntar este cel pe care persoana fizică ce are deplină capacitate de exercițiu și-l stabilește, iar actul normativ cadru care reglementează domiciliul, ca atribut de identificare a persoanei fizice, îl reprezintă Ordonanța de urgență nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români³². Libertatea stabilirii domiciliului este însă consacrată inclusiv prin art. 25 alin. (2) din Constituția României: „Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară”, dar și prin dispozițiile art. 86 alin. (1) C. civ. potrivit căruia „cetățenii români au dreptul să-și stabilească

²⁷ În doctrină se arată că prin sintagma „loc ales de ele” nu se înțelege domiciliul procesual ales în sensul dispozițiilor art. 158 alin. (1) C. pr. civ., „ci locul unde partea a ales să locuiască efectiv, fără ca acesta să întrunească condițiile de domiciliu sau reședință, căci o interpretare contrară ar conduce la concluzia de neacceptat ca partea să fie citată la domiciliul procesual ales numai în ipoteza în care nu locuiește la domiciliul său” – D.N. Theohari, în G. Boroi (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. I (art. 1-455), (op. cit.) – Comentariu la art. 155 C. pr. civ., p. 443.

²⁸ *Ibidem*. În același sens, autoarea M. Tăbârcă subliniază că „instanța nu are drept de opțiune între domiciliul real și reședința cunoscută a părții, ci persoana fizică va putea fi citată la reședință numai dacă nu locuiește la domiciliu” – M. Tăbârcă, *Procedura civilă în fișe de revizuire*, ed. a II-a, Editura Solomon, București, 2019, p. 330.

²⁹ G. Beleiu, *Drept civil. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a VII-a, revăzută și adăugită, de M. Nicolae și P. Trușcă, Editura Universul Juridic, București, 2001, p. 368.

³⁰ C. Jugastru, *Clasic și modern în domeniul vieții private*, în AULBS, nr. 1-2/2003, pp. 62-63.

³¹ Spre exemplu, domiciliul legal al minorului care nu a dobândit capacitate de exercițiu deplină este la părinții săi sau la acela dintre părinți la care locuiește în mod statornic ori, după caz, la reprezentantul său legal sau la persoana fizică sau juridică la care este încredințat în plasament.

³² Ordonanța de urgență nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români a fost republicată în Monitorul Oficial nr. 719 din 12 octombrie 2011.

ori să schimbe, în mod liber, domiciliul sau reședința, în țară sau străinătate, cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege”.

Pentru stabilirea domiciliului este relevantă intenția declarată a persoanei de a locui în principal în respectiva locuință³³. În schimb, din perspectiva terților este esențial să le fie adusă la cunoștință această „intenție declarată” prin mijloacele prevăzute de lege, respectiv manifestarea de voință să respecte formalitățile prevăzute de lege, concretizându-se prin inserarea mențiunilor cu privire la declararea domiciliului în cartea de identitate. La această concluzie se ajunge în raport de dispozițiile art. 91 alin. (2) C. civ. potrivit cărora, „în lipsa acestor mențiuni ori atunci când acestea nu corespund realității, stabilirea sau schimbarea domiciliului ori a reședinței, **nu va putea fi opusă altor persoane**”, în timp ce alin. (3) al aceluiași articol derogă de la această regulă pentru ipotezele în care stabilirea sau schimbarea domiciliului sau reședinței „a fost cunoscută prin alte mijloace de cel căruia i se opune”.

În schimb, potrivit art. 30 din Ordonanța de urgență nr. 97/2005, „reședința este acolo unde persoana fizică declară că are locuința secundară, alta decât cea de domiciliu”, iar potrivit art. 31 alin. (1) din același act normativ, „mențiunea privind stabilirea reședinței se înscrie la cererea persoanei fizice care locuiește mai mult de 15 zile la adresa la care are locuința secundară”, cu precizarea adusă de alin. (2) al aceluiași articol, potrivit căreia „mențiunea privind stabilirea reședinței se acordă pentru perioada solicitată, care nu poate fi mai mare de un an”³⁴. Reședința nu este obligatorie, ci facultativă, având caracter secundar³⁵ și temporar. Similar domiciliului, reședința are caracter de unicitate ce rezultă din cuprinsul art. 86 alin. (2) C. civ. potrivit căruia, „dacă prin lege nu se prevede altfel, o persoană fizică nu poate să aibă în același timp decât un singur domiciliu și o singură reședință, chiar și atunci când deține mai multe locuințe”. Cât privește raportul existent între domiciliul și reședința unei persoane, art. 90 C. civ. instituie o „prezumție de domiciliu” în sensul că „(1) Reședința va fi considerată domiciliu când acesta nu este cunoscut”, în timp ce alin. (2) instituie o altă prezumție, pentru ipoteza în care persoana nu are nici domiciliu, nici reședință cunoscute, caz în care „persoana fizică este considerată că domiciliază la locul

³³ În acest sens, art. 87 C. civ. prevede că „domiciliul persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este acolo unde aceasta declară că își are locuința principală”, iar art. 27 alin. (1) din Ordonanța de urgență nr. 97/2005 prevede că „domiciliul persoanei fizice este acolo unde aceasta declară că are locuința principală”. Potrivit art. 89 alin. (3) C. civ., dovada intenției se realizează prin intermediul declarației persoanei în cauză, date în fața organelor administrative competente să opereze stabilirea, respectiv schimbarea domiciliului, iar în absența acestei declarații, dovada adresei de domiciliu se va face în conformitate cu prevederile art. 28 alin. (1) din Ordonanța de urgență nr. 97/2005. Relativ la acest aspect, în literatura de specialitate s-a arătat că dovada „adresei de domiciliu” se va face prin înscrierile enunțate de art. 28 alin. (1) doar în fața autorității care, potrivit art. 14 din Ordonanța de urgență nr. 97/2005, eliberează actul de identitate, urmând ca, ulterior, „potrivit art. 13 alin. (1) din Ordonanța de urgență nr. 97/2005, cu actul de identitate, deținătorul său face față de terți și față de autorități dovada identității, a cetățeniei române, a adresei de domiciliu și, după caz, a adresei de reședință” – I. Reghini, Ș. Diaconescu, în I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, în *Introducere în dreptul civil (op. cit.)*, p. 285.

³⁴ Potrivit alin. (2) al art. 31 din Ordonanța de urgență nr. 97/2005, după expirarea acestui termen, „persoana poate solicita înscrierea unei noi mențiuni privind stabilirea reședinței”.

³⁵ În acest sens, art. 88 C. civ. prevede că „reședința persoanei fizice este în locul unde își are locuința secundară”.

ultimului domiciliu, iar dacă acesta nu se cunoaște, la locul unde acea persoană se găsește”. În literatura de specialitate s-a arătat că ambele prezumții sunt simple³⁶.

Din cele de mai sus observăm că, teoretic, nu ar trebui să apară probleme practice în privința identificării în spațiu a persoanei fizice și, corelativ, nici sub aspectul îndeplinirii procedurii de citare. În esență, persoana fizică ar trebui să aibă înregistrată o adresă la care locuiește efectiv, indiferent că sub titlu de domiciliu ori de reședință, iar între starea de fapt reală și cea evidențiată în registrele publice ar trebui să existe o deplină concordanță. Dacă aceste premise ar fi îndeplinite, respectiv dacă dispozițiile legale în materia înregistrării persoanei fizice ar fi întru totul respectate, din punct de vedere procesual nu s-ar identifica dificultăți în ceea ce privește îndeplinirea procedurii de citare, cel puțin nu sub aspectul localizării efective a părții, în particular a pârâtului. Cu toate acestea, situațiile diverse identificate în practica judiciară evidențiază o anumită neconcordanță între normele de drept material și cele specifice procedurii civile, împrejurare care îngreunează îndeplinirea procedurii de citare și respectarea celorlalte exigențe ale echitabilității procedurii în cadrul procesului civil, după cum vom menționa în rândurile de mai jos.

4. Câteva probleme procesuale privind locul citării persoanei fizice

În literatura de specialitate se susține că, în procedura civilă, noțiunea de „domiciliu” are o semnificație mai largă și mai flexibilă decât cea dată de legislația din materia evidenței persoanelor, respectiv în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români, pornindu-se de la premisa potrivit căreia mențiunile din cartea de identitate referitoare la domiciliu nu au caracter constitutiv în ceea ce privește determinarea acestuia, ci doar unul administrativ, de evidență a persoanei și, în consecință, nerespectarea formalităților de ordin administrativ nu poate repercuta asupra accesului la justiție. Astfel, în ceea ce privește locul citării persoanei fizice, în doctrină s-a arătat că va fi avută în vedere adresa la care pârâtul locuiește efectiv, chiar dacă, potrivit legii speciale, acesta nu are domiciliul la acea adresă³⁷. Se admite totuși că această interpretare va trebui raportată la dispozițiile art. 87 C. civ. care prevede că „domiciliul persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este acolo unde aceasta declară că își are locuința principală”, respectiv la art. 89 alin. (2) C. civ. care dispune că „stabilirea sau schimbarea domiciliului nu operează decât atunci când cel

³⁶ E. Chelaru, în Comentariu al art. 90 Cod civil, în Colectiv de autori, Fl.A. Baiaș, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole (art. 1-2664)*, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 101.

³⁷ Ghe.L. Zidaru, *Competența instanțelor judecătorești în dreptul procesual civil român și german*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 436. În același sens, C. Jugastru, „Legea reședinței obișnuite” – o „aparență” cu sens unic în regimul patrimonial al cuplurilor internaționale?, în „Aparența în drept – În onorem Flavius Antoniu Baiaș”, vol. I, Editura Hamangiu, București, 2021, p. 98, unde autoarea subliniază că „această interpretare extensivă (...) atribuie domiciliului înțelesul de locuință statornică sau de adresă unde persoana locuiește efectiv (chiar dacă, în raport cu prevederile speciale cu privire la stabilirea domiciliului, ea nu poate fi socotită că are acel domiciliu). Accentul cade, preponderent, pe locuirea efectivă într-un anumit loc, și nu pe declararea intenției de a locui în acel loc (s.n.). Ceea ce denotă necesitatea de a înțelege într-un mod mai suplă noțiunea de domiciliu al persoanei fizice”.

care ocupă sau se mută într-un anumit loc a făcut-o cu intenția de a avea acolo locuința principală”, alin. (3) statuând că „dovada intenției rezultă din declarațiile persoanei făcute la organele administrative competente să opereze stabilirea sau schimbarea domiciliului, iar în lipsa acestor declarații, din orice alte împrejurări de fapt”. Prin interpretarea coroborată a dispozițiilor legale evocate s-a ajuns la concluzia că, pentru a determina domiciliul persoanei este necesar a se avea în vedere atât elementul intențional, adică voința de a-și stabili într-un anumit loc locuința principală, cât și elementul faptic, respectiv ocuparea unui anumit loc³⁸.

În ceea ce ne privește, ne manifestăm rezerva față de această orientare a doctrinei și a jurisprudenței, considerând că interpretarea „largă și flexibilă” a noțiunii de domiciliu în dreptul procesual poate deveni o sursă de incertitudine, putând totodată prilejui săvârșirea unui abuz de drept procesual din partea pârâtului care, prevalându-se de starea de fapt – clandestină, prin ipoteză, în raport cu prevederile legale anterior evocate –, ar putea obține anularea actelor de procedură care nu-i sunt favorabile³⁹, pretextând că citarea trebuia să se realizeze unde acesta domiciliu în fapt, și nu la locurile care figurează înregistrate ca domiciliu, respectiv ca reședință, la serviciul public local de evidență a persoanelor. Desigur că, față de prevederile neechivoce ale art. 91 alin. (2) C. civ. potrivit cărora, „în lipsa acestor mențiuni ori atunci când acestea nu corespund realității, stabilirea sau schimbarea domiciliului ori a reședinței, nu va putea fi opusă altor persoane”, o atare încercare a pârâtului de a se prevala de starea de fapt nu ar trebui să fie încununată de succes decât în ipoteza de excepție vizată de dispozițiile art. 91 alin. (3) C. civ., respectiv atunci când va putea face dovada că stabilirea sau schimbarea domiciliului sau reședinței sale „a fost cunoscută prin alte mijloace de cel căruia i se opune”.

³⁸ Ghe.L. Zidaru, *Competența instanțelor judecătorești în dreptul procesual civil român și german*, 2015 (op. cit.), p. 437. Cu toate acestea, într-o altă lucrare, autorul subliniază că „reglementarea cuprinsă în NCC instituie un echilibru just între obligațiile și riscurile ce trebuie suportate de fiecare parte cu privire la determinarea corectă a domiciliului sau sediului părții adverse”. Ghe.L. Zidaru, *Considerații cu privire la normele de competență cuprinse în Noul Cod de procedură civilă. Competența teritorială II*, în RRDP nr. 1/2011, p. 214.

³⁹ De remarcat că nu poate întruni caracterele juridice ale reședinței niciuna din adresele la care pârâtul s-ar afla în mod temporar, câtă vreme acesta nu a întreprins demersurile legale pentru a-și stabili reședința acolo. Mai trebuie observat că, tocmai pentru a preveni clandestinitatea, legea cadru conține două articole care instituie obligații exprese, atât în seama celui care își stabilește reședința la o anume adresă, cât și în seama persoanelor care găzduiesc o altă persoană o perioadă mai mare de 30 zile, după cum urmează: „*Persoana care găzduiește o altă persoană, în mod neîntrerupt, pe o perioadă mai mare de 30 de zile, cu excepția situațiilor prevăzute la art. 32 alin. (2) lit. a, are obligația (s.n.) de a anunța poliția sau serviciul public comunitar de evidență a persoanelor de la locul unde este situat imobilul*” (art. 36); art. 39: „(1) *Persoanele care își schimbă domiciliul sau își stabilesc reședința sunt obligate (s.n.) să ceară înscrierea în cartea de imobil la noua locuință în termen de 15 zile de la mutare. (2) Persoanele care locuiesc în imobil sunt obligate (s.n.) să prezinte actul de identitate responsabilului cărții de imobil, la solicitarea acestuia, pentru actualizarea cărții de imobil*”. Caracterul imperativ al dispozițiilor legale precitate nu numai că rezultă în mod evident din maniera de redactare a normelor juridice, ci este confirmat și de dispozițiile art. 42 din Ordonanța Guvernului nr. 97/2005 potrivit cu care „*încălcarea dispozițiilor prevăzute în prezenta ordonanță de urgență atrage, după caz, răspunderea civilă, materială, disciplinară, contravențională sau penală a persoanelor vinovate*”.

Într-o speță relativ recentă s-a ivit tocmai această problemă – chiar dacă persoanele care au expus-o aveau calitatea de contestatori – în condițiile în care s-a invocat împrejurarea că, în fapt, nu locuiau efectiv la adresa de domiciliu, sens în care au criticat modul în care se realizase procedura de comunicare a actelor de executare silită. Prin sentința civilă nr. 12917/19.11.2020 pronunțată de Judecătoria Timișoara (nepublicată) s-au reținut următoarele: „Nu în ultimul rând, instanța apreciază ca nefondate motivele invocate de contestatori în cuprinsul cererii formulate cu privire la necomunicarea în mod legal a actelor de executare silită în raport de împrejurarea că ambii contestatori locuiesc în Germania din perioada anilor 2015-2016 [chiar fără a invoca dispozițiile art. 667 alin. (2) C. pr. civ.]. Astfel, instanța reține, în primul rând, prevederile contractuale cuprinse în art. 3.4 lit. f) din Contractul de credit nr. 2945/06.04.2015 în sensul că împrumutatul se angajează după cum urmează: să mențină, pe durata împrumutului, cel puțin un număr de telefon valabil pe o listă publică de abonați telefonici și să anunțe Banca, de îndată, despre orice modificare a datelor de contact (în speță, noul număr de telefon), a domiciliului ori a reședinței. Astfel, potrivit art. 1270 alin. (1) C. civ. și a bunei-credințe în derularea raporturilor contractuale, contestatorii erau obligați a anunța creditoarea inițială (care a și demarat procedura execuțională împotriva debitorilor) despre orice modificare a datelor de contact, respectiv număr de telefon, adresă de domiciliu și/sau reședință. Neîndeplinirea acestei obligații conduce la concluzia că rămân valabile comunicările efectuate la vechea adresă, cu atât mai mult cu cât în evidențele oficiale contestatorii au păstrat aceleași date de contact, respectiv același domiciliu. În plus, o asemenea conduită a debitorilor contestatori în derularea raportului juridic contractual denotă o evidentă rea-credință în sensul că, ulterior încasării împrumutului acordat de creditoarea inițială, efectiv s-au sustras de la obligațiile contractuale asumate în mod voluntar și nu s-au mai interesat deloc de soarta creditului obținut și de executarea voluntară a obligației de restituire a împrumutului primit. Astfel, chiar în condițiile părăsirii României, dacă ar fi fost de bună-credință, contestatorii ar fi înștiințat societatea creditoare cu privire la noile date de contact și, în mod obligatoriu, ar fi continuat a-și achita ratele asumate pentru restituirea împrumutului. Simpla părăsire a teritoriului țării nu înseamnă și stingerea oricărei datorii.

Ca atare, această conduită a contestatorilor conturează o vădită rea-credință și nu reprezintă altceva decât invocarea propriei culpe, motiv pentru care instanța apreciază că nu sunt incidente dispozițiile art. 667 alin. (2) C. pr. civ. și că, în lipsa oricărei alte informații pe care tocmai contestatorii trebuiau a o furniza creditoarei, procedura de comunicare s-a efectuat în mod legal. Drept urmare, contestatorii trebuie să își asume consecințele acestei conduite necorespunzătoare, inclusiv sub aspectul obligației de restituire a debitului cu toate accesoriile sale”.

Se poate observa în speța redată mai sus că instanța de judecată s-a raportat la principiul *nemo auditur propriam turpitudinem allegans* în sensul în care creditoarea urmăritoare s-a aflat în imposibilitatea de a comunica debitorilor contestatori actele de executare silită la locuința efectivă a acestora din urmă tocmai din culpa lor. Or, în atare împrejurare, instanța a apreciat că procedura de comunicare la adresa de domiciliu cu care debitorii figurau în evidențele publice – și care corespundea cu locuința indicată de debitori

cu ocazia încheierii contractului de credit – a fost legal îndeplinită, cu atât mai mult cu cât debitorii aveau obligația contractuală de a informa orice schimbare a datelor de contact, inclusiv a locuinței efective. Chiar dacă această speță prezintă particularitatea constând în „dublarea” obligației legale a debitorilor de a declara eventualele modificări ale adresei unde locuiesc efectiv și prin intermediul unei clauze contractuale, de principiu apreciem justă interpretarea instanței având în vedere că, în caz contrar, orice debitor (pârât în litigiile de drept comun) s-ar putea sustrage facil de la derularea oricărei proceduri judiciare împotriva sa prin simpla schimbare în fapt, în mod clandestin, a locuinței sale efective, urmând apoi a invoca nelegala îndeplinire a procedurii de citare. Or, consecințele pot fi mult mai extinse decât reluarea procedurii (chiar în cazul admiterii unei căi de atac) în contextul în care dreptul valorificat de creditor ori de reclamant este supus prescripției extinctive, iar o procedură lovită de nulitate nu ar avea efectul întreruptiv de prescripție [cel puțin în materia executării silite în raport de dispozițiile art. 709 alin. (3) C. pr. civ.]. Drept urmare, pasivitatea debitorului ar genera consecințe juridice favorabile acestuia, ceea ce ar fi greu de acceptat câtă vreme se manifestă sub forma unui abuz de drept procesual.

În același sens amintim și Decizia civilă nr. 303/16.02.2022 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în dosarul nr. 20270/303/2022 având ca obiect soluționarea unui conflict de competență în materia executării silite, unde se arată următoarele: „Înalta Curte reține că scopul dispozițiilor din Codul civil este acela ca părțile aflate în litigiu să poată fi înștiințate de existența procesului, pentru a da eficiență principiilor dreptului la apărare și dreptului la un proces echitabil. Noțiunea de domiciliu trebuie înțeleasă într-un sens mai larg, interesând nu doar locuința statornică sau principală a pârâtului, ci adresa unde pârâtul locuiește efectiv, *în măsura în care ea a fost cunoscută de către terțele persoane interesate* (s.n.)”. Se observă astfel că inclusiv instanța supremă reia ipotezele amintite mai sus din Codul civil, sens în care interpretarea flexibilă a noțiunii de domiciliu este condiționată de opozabilitatea față de terți ori de cunoașterea de către aceștia.

Pe de altă parte, se impune a se face distincție între ipoteza în care cel care se prevalează de citarea la locul unde și-a stabilit în fapt locuința statornică este reclamantul (care, fiind inițiatorul demersului în justiție, este în măsură să aducă la cunoștința instanței care este locul unde urmează a se face citarea lui, ceea ce nu impietează în niciun mod asupra drepturilor procesuale ale celorlalte părți litigante) sau, dimpotrivă, este pârâtul, caz în care considerăm că problema se pune diferit, în sensul că reclamantului nu i se poate obiectiv pretinde să cunoască locul unde pârâtul și-a stabilit „în fapt” locuința statornică câtă vreme pârâtul nu s-a conformat prevederilor legale pentru a ieși din clandestinitate cu privire la acest aspect. Desigur, dacă reclamantul a ajuns să cunoască „prin alte mijloace” faptul că starea de fapt este diferită decât cea înregistrată la serviciului public local de evidență a persoanelor, vor deveni incidente dispozițiile art. 91 alin. (3) C. civ.

Dacă problema se pune din perspectiva dreptului procesual al reclamantului de a indica în cererea de chemare în judecată locul unde domiciliază în fapt pentru a fi citat și pentru a i se comunica actele de procedură în acel loc, interpretarea „largă și flexibilă” poate

opera întrucât nu se încalcă securitatea circuitului juridic. Considerăm însă că situația este complet diferită dacă reclamantul i s-ar pretinde, în baza aceleiași interpretări, să indice în ceea ce-l privește pe pârât, locul unde acesta domiciliază „în fapt”, prin ipoteză distinct de cel care se regăsește în registrul public de evidență informatizată a populației. În această din urmă ipoteză, ne îndoim de legitimitatea soluției de a se recurge legal la interpretarea „largă și flexibilă” la care am făcut referire *supra*, față de conținutul clar al prevederilor art. 91 C. civ. care stabilesc *expressis verbis* că dovada domiciliului sau a reședinței se va face cu mențiunile cuprinse în cartea de identitate, precum și că, în lipsa acestor mențiuni, ori atunci când acestea nu corespund adevărului, stabilirea sau schimbarea domiciliului ori a reședinței nu va putea fi opusă altor persoane.

Sanctiunea inopozibilității, stabilită fără echivoc de normele dreptului substanțial este, după părerea noastră, pe deplin justificată și nu comportă necesitatea niciunei interpretări deoarece, dacă ar exista vreo incertitudine cu privire la domiciliul real al pârâtului, în principiu reclamantul nu are la dispoziție alt mijloc obiectiv de informare în afară de a solicita informații serviciului public local de evidență a persoanelor⁴⁰. Astfel, ținând seama de conținutul prevederilor legale evocate, dacă pârâtul figurează în baza de date cu un anumit domiciliu, respectiv cu o anumită reședință, acestuia nu ar trebui să-i fie permis să invoce nelegala citare, pe motiv că locuiește „în fapt” în altă parte decât la adresa care se regăsește înregistrată în registrele serviciului public local de evidență a persoanelor **întrucât pretinsa „locuință de facto” îi este inopozabilă reclamantului**, care s-a bazat cu bună-credință pe datele oficiale obținute de la entitatea prevăzută de lege, acestor date fiindu-le atribuită, potrivit legii, o funcție de publicitate față de terți. Pe de altă parte, ni se par îndeajuns de „proteguitoare” dispozițiile alin. (3) al art. 91 C. civ. care prevăd că pârâtul poate face dovada că reclamantul cunoștea, prin alte mijloace, domiciliul său real, înlăturând astfel aplicabilitatea dispozițiilor alin. (2) al aceleiași articol⁴¹. Evident, norma cuprinsă în ultimul alineat este una de excepție, astfel încât nu poate fi generalizată.

În practică, problema expusă mai sus nu este lipsită de importanță în condițiile în care, potrivit art. 194 lit. a) C. pr. civ., reclamantul este ținut a indica domiciliul sau reședința pârâtului prin chiar cuprinsul cererii de chemare în judecată. În ipoteza în care reclamantul nu cunoaște domiciliul pârâtului, singura opțiune viabilă este aceea de a recurge la dispozițiile art. 200 alin. (4¹) C. pr. civ. în sensul de a solicita concursul instanței pentru a-i fi transmise datele de identificare, dar și pentru a evita sanctiunea anulării cererii de chemare în judecată potrivit art. 200 alin. (4) C. pr. civ. La o atare concluzie se ajunge având în vedere că reclamantul nu i se pot comunica date personale ale unei alte persoane în lipsa unei împuterniciri în acest sens primite chiar din partea acelei persoane. Or, *ab initio*, premisa nu poate fi îndeplinită, întrucât reclamantul, indiferent în ce raport juridic dedus judecății s-ar

⁴⁰ De remarcat că, în materia persoanelor juridice, dispozițiile art. 229 C. pr. civ., care reglementează dovada denumirii și sediului acesteia, conțin prevederi similare art. 91 C. civ., stabilind în ceea ce privește sediul că, în raporturile cu terții, dovada sediului persoanei juridice se face cu mențiunile înscrise în registrele de publicitate sau de evidență prevăzute de lege pentru persoana juridică respectivă, și că, în lipsa acestor mențiuni, *stabilirea sau schimbarea sediului nu va putea fi opusă altor persoane*.

⁴¹ Ghe.L. Zidaru, *Competența instanțelor judecătorești în dreptul procesual civil român și german*, 2015 (*op. cit.*), pp. 436-438.

afla cu pârâtul, cel mai probabil nu este împuternicit de pârât a-i obține date personale din evidențele autorităților și instituțiilor publice. Astfel, reclamantul, fie se adresează serviciului public de evidență a persoanelor *după* ce a sesizat instanța de judecată, făcând în același timp dovada existenței cauzei pe rol, fie solicită direct instanței efectuarea aceleiași verificări în baza de date cu privire la domiciliul pârâtului. În ambele cazuri, apreciem că reclamantul rămâne expus riscului reprezentat de sancțiunea anulării cererii de chemare în judecată, întrucât este foarte posibil ca aceste verificări să depășească termenul de 10 zile prevăzut pentru complinirea lipsurilor cererii de chemare în judecată, în condițiile în care proba negativă a faptului că nu deține alte informații apare greu sau imposibil de realizat în cadrul procedurii de regularizare.

Or, pentru considerentul că reclamantului nu îi pot fi furnizate datele personale ale pârâtului, dispozițiile procedurale cuprinse în art. 194 și art. 200 C. pr. civ. ne par a fi insuficiente și chiar restrictive, putând reprezenta o veritabilă piedică în garantarea liberului acces la instanță. Pentru a nu se ajunge într-o asemenea situație, apreciem că o interpretare coroborată corespunzătoare a dispozițiilor art. 200 alin. (3)-(4¹) C. pr. civ. ar trebui să conducă la concluzia că instanța nu va putea dispune anularea cererii de chemare în judecată chiar dacă s-a depășit termenul de 10 zile câtă vreme lipsurile identificate reprezintă tocmai informații de care reclamantul nu dispune și pentru care este necesară intervenția instanței. Pe cale de consecință, considerăm că ar fi suficient ca reclamantul să facă dovada tuturor demersurilor efectuate, cum ar fi solicitarea adresată instanței de a verifica baza de date privind evidența persoanelor ori împrejurarea că, odată cu înregistrarea acțiunii a solicitat și eliberarea unui certificat de grefă pentru a se adresa personal serviciului public de evidență a persoanelor în vederea comunicării domiciliului/reședinței pârâtului [răspuns care oricum va fi transmis direct instanței de judecată, însă este puțin probabil să ajungă la dosarul cauzei înainte de împlinirea termenului „de cel mult 10 zile” consacrat de dispozițiile art. 200 alin. (3) C. pr. civ.], precum și să expună împrejurările din care rezultă lipsa altor informații.

O altă problemă poate să apară în momentul în care nu se poate îndeplini procedura de comunicare a cererii către pârât din motivele prevăzute de art. 166 C. pr. civ. (cum ar fi mențiunea agentului procedural că destinatarul pârât nu mai locuiește în imobil sau nu este cunoscut la adresa respectivă). În atare ipoteză, reclamantul nu are alte mijloace legale de a remedia această împrejurare decât de a proceda similar situației expuse mai sus, respectiv fie de a se adresa altor autorități ce ar putea avea date privind activitatea pârâtului (cum ar fi organele fiscale sau Inspectoratul teritorial de muncă pentru a verifica un eventual loc de muncă al pârâtului), depunând concomitent și dovada existenței litigiului pe rolul instanței, fie de a se adresa direct instanței cu solicitarea de a efectua aceleași verificări.

O diferență semnificativă o observăm în condițiile în care, fiind epuizat momentul regularizării cererii de chemare în judecată, instanța nu ar mai putea sancționa reclamantul pentru neajunsurile cererii ce se manifestă sub forma imposibilității îndeplinirii procedurii de citare cu pârâtul prin aplicarea art. 200 alin. (4) C. pr. civ. în sensul anulării cererii, însă ar putea dispune suspendarea judecării potrivit art. 242 C. pr. civ. ceea ce reprezintă o sancțiune la fel de gravă. Apreciem în acest sens având în vedere că, potrivit art. 9 lit. g) din

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013, cererea de repunere pe rol a cauzei după ce a fost dispusă suspendarea din culpa părților este în quantum de 50% din totalul taxei judiciare de timbru achitate deja, în timp ce art. 45 alin. (2) din același act normativ menționează că se restituie 50% din taxa judiciară de timbru achitată atunci când cererea a fost anulată în condițiile art. 200 C. pr. civ. Drept urmare, în oricare dintre ipoteze, reclamantul riscă a pierde jumătate din quantumul taxei judiciare de timbru aferente acțiunii promovate. De asemenea, problemele legate de eventuala împlinire a unui termen de prescripție sau de decădere, ori de câte ori exercițiul dreptului material la acțiune este supus unei asemenea condiționări temporale rămân în continuare de actualitate, reclamantul fiind expus și acestor riscuri atunci când cererea formulată este anulată ori perimată, în condițiile reglementate de dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza finală C. civ.⁴², care vor trebui aplicate coroborat cu art. 204 din Legea 71/2011⁴³, respectiv cu art. 205 indice 1 din același act normativ⁴⁴.

Cele expuse mai sus nu reprezintă doar posibile probleme teoretice, ci veritabile impedimente ce se pot identifica în practica judiciară. În acest sens amintim că, spre exemplu, prin Încheierea civilă pronunțată la 10.03.2022 în dosarul nr. 4792/30/2021 (nepublicată), Tribunalul Timiș a reținut următoarele: „Având în vedere că reclamanta nu s-a conformat dispozițiilor instanței de la termenul de judecată din data de 27.01.2022, depunând la dosar copia cărții de identitate a pârâtului din care rezultă același domiciliu ca cel indicat în cererea de chemare în judecată, în raport cu dispozițiile art. 166 C. pr. civ. și constatând mențiunile agentului procedural care arată că pârâtul nu mai locuiește la această adresă, reclamanta nefăcând dovada diligențelor depuse pentru aflarea unei adrese în vederea îndeplinirii procedurii de citare cu pârâtul, instanța constată că desfășurarea

⁴² Potrivit art. 2539 C. civ.:

„(1) În cazurile prevăzute la art. 2.537 pct. 2 și 3, prescripția este întreruptă chiar dacă sesizarea a fost făcută la un organ de jurisdicție ori de urmărire penală necompetent sau chiar dacă este nulă pentru lipsă de formă.

(2) Prescripția nu este întreruptă dacă cel care a făcut cererea de chemare în judecată sau de arbitrarie ori de intervenție în procedura insolvenței sau a urmăririi silite a renunțat la ea, nici dacă cererea a fost respinsă, anulată ori s-a perimat printr-o hotărâre rămasă definitivă. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrarie precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă.

(3) Prescripția nu este întreruptă nici dacă hotărârea judecătorească sau arbitrală și-a pierdut puterea executorie prin împlinirea termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită. În acest caz însă, dacă dreptul de a obține obligarea pârâtului este imprescriptibil sau nu s-a prescis încă, se va putea face o nouă cerere de chemare în judecată ori de arbitrarie, fără a se putea opune excepția autorității de lucru judecat.

(4) Dispozițiile prezentului articol se aplică, în mod corespunzător, și atunci când prescripția a fost întreruptă prin invocarea, pe cale de excepție, a dreptului a cărui acțiune se prescrie”.

⁴³ Potrivit art. 204 din Legea 71/2011, pentru punerea în aplicarea a Legii 289/2009, privind C. civ., „dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a doua din Codul civil se aplică și în cazul cererii de chemare în judecată sau de arbitrarie introduse după intrarea în vigoare a Codului civil”.

⁴⁴ Potrivit art. 205 indice 1 din Legea 71/2011, „dispozițiile art. 2539 alin. (2) teza a II-a din Codul civil sunt aplicabile inclusiv în cazul în care prin hotărârea rămasă definitivă s-a luat act de renunțarea la judecată ori s-a constatat perimarea”.

procesului este împiedicată din vina reclamantei, astfel că urmează a fi suspendată judecata pricinii în baza art. 242 alin. (1) C. pr. civ.". Or, în rândurile de mai sus prezentam tocmai o atare ipoteză în condițiile în care reclamantul nu are alte mijloace prin care să identifice locuința efectivă a pârâtului, cu atât mai mult cu cât nu se poate realiza comunicarea actelor de procedură la adresa la care figurează domiciliul pârâtului deoarece, în fapt, acesta nu mai locuiește la respectiva adresă. În atare împrejurări, apreciem că sunt necesare verificările suplimentare pe care le-am amintit mai sus⁴⁵, mai ales în contextul incidenței legislației GDPR⁴⁶, nicidecum sancționarea procesuală a reclamantului.

Mai este de reținut că, potrivit art. 167 alin. (1) C. pr. civ., atunci când reclamantul învederează motivat că, deși a făcut tot ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul pârâtului sau un alt loc unde ar putea fi citat potrivit legii, instanța va putea încuviința solicitarea reclamantului de a se dispune citarea prin publicitate a pârâtului. Alin. (2) al aceluiași articol statuează că citarea prin publicitate se face afișându-se citația la ușa instanței, pe portalul instanței de judecată competente și la ultimul domiciliu cunoscut al celui citat, iar în cazurile în care apreciază că este necesar, instanța poate dispune și publicarea citației în Monitorul Oficial al României sau într-un ziar central de largă

⁴⁵ În acest sens, este de reținut că art. 200 alin. (4) indice 1 C. pr. civ. prevede că „reclamantului nu i se poate cere să completeze sau să modifice cererea de chemare în judecată cu date sau informații de care acesta nu dispune personal și pentru obținerea cărora este necesară intervenția instanței”. Deși aceste prevederi sunt inserate în cadrul dispozițiilor legale care reglementează momentul verificării cererii și regularizarea acesteia, considerăm că aplicarea lor trebuie extinsă și dincolo de acest moment procesual deoarece spiritul acestor prevederi vădește fără echivoc voința legiuitorului de a aduce, prin art. 1 pct. 26 din Legea 310 /2018, privind modificarea Codului de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (publicată în M. Of. Partea I, nr. 1074, din 18.12.2018), un corectiv substanțial manierei excesive în care se aplica sancțiunea anulării cererii în procedura regularizării în cazurile în care reclamantul nu era în măsură să completeze cererea cu informații la care nu avea acces.

⁴⁶ La data de 4 mai 2016, a fost publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene pachetul legislativ care reglementează protecția datelor:

(i) Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul General privind Protecția Datelor – RGPD);

(ii) Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului. Regulamentul (UE) 2016/679 a intrat în vigoare la 25 mai 2016 și este aplicabil din 25 mai 2018.

Dispozițiile Regulamentului sunt aplicabile direct pe teritoriile statelor membre UE fără ca, în principiu, să mai fie necesare măsuri de transpunere ori implementare. Totuși, Regulamentul de referință prevede faptul că în anumite situații sunt necesare dispoziții de implementare la nivel național sau statele membre sunt abilitate să adopte anumite dispoziții legale. Astfel, a fost adoptată Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE, care a intrat în vigoare la data de 31 iulie 2018. Directiva (UE) 2016/680 a intrat în vigoare la 5 mai 2016 și a fost transpusă în legislația națională prin Legea nr. 363/2018 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, descoperirii, cercetării, urmăririi penale și combaterii infracțiunilor sau a executării pedepselor, măsurilor educative și de siguranță, precum și privind libera circulație a acestor date.

răspândire, procedura considerându-se îndeplinită în a 15-a zi de la publicarea citației. O altă măsură care va fi luată de instanță, concomitent cu încuviințarea citării prin publicitate, este aceea de numire a unui curator dintre avocații baroului, potrivit art. 58 C. pr. civ., care va fi citat la dezbateri pentru reprezentarea intereselor pârâtului.

Pentru a se dispune citarea prin publicitate nu este suficient ca reclamantul să se rezume la a afirma că nu cunoaște domiciliul pârâtului, ci va fi ținut să dovedească *in concreto* diligențele pe care le-a făcut pentru a afla domiciliul pârâtului, precum și că, în pofida acestor stăruințe, i-a fost imposibil să afle aceste informații. În sfera acestor demersuri pot fi încadrate verificările privind existența unei eventuale reședințe a pârâtului ori a unui loc de muncă.

În ipoteza în care cel citat se înfățișează și dovedește că a fost citat prin publicitate cu rea-credință, alin. (5) al art. 167 C. pr. civ. sancționează abuzul de drept procesual, statuând că toate actele de procedură ce au urmat încuviințării citării prin publicitate vor fi anulate, iar reclamantul care a cerut citarea prin publicitate va fi sancționat potrivit dispozițiilor art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. c) din același act normativ.

5. Invocarea neregularităților privind procedura de citare

Invocarea neregularităților privitoare la procedura de citare se poate face de partea interesată, de instanță din oficiu sau de partea adversă în condițiile art. 160 C. pr. civ. În acest sens, procesul se va amâna, la cererea părții interesate, dacă partea prezentă în instanță, personal sau prin reprezentant, nu a primit citația sau a primit-o într-un termen mai scurt decât cel prevăzut la art. 159 C. pr. civ., ori există o altă cauză de nulitate privind citația sau procedura de înmânare a acesteia. Invocarea aspectelor ce țin de neregularitățile referitoare la procedura de citare sau a comunicării altui act procedural se realizează pe calea excepției citării nelegale/comunicării nelegale a actelor de procedură, sau în cazul în care citarea nu s-a realizat sau actul de procedură nu a fost comunicat, pe calea excepției lipsei citării/excepția lipsei comunicării actelor de procedură⁴⁷.

Sanctiunea aplicabilă în ipoteza judecării cauzei cu nesocotirea imperativului legalei citări a părților este anularea hotărârii pronunțate. Așadar, dacă viciile se observă pe parcursul aceleiași etape procesuale, invocarea acestor aspecte se realizează pe calea excepției nelegalei citări sau pe calea excepției lipsei efectuării procedurii de citare. În schimb, dacă un anumit ciclu procesual s-a finalizat fără citarea în condițiile legii a vreuneia dintre părți, fără însă ca pe parcursul judecării să se fi observat și corectat această neregularitate, iar partea vătămată prin această neregularitate exercită calea de atac a apelului împotriva hotărârii judecătorești pronunțate în aceste condiții, vor deveni incidente dispozițiile art. 480 alin. (3) C. pr. civ., respectiv se va admite calea de atac a apelului, se va anula hotărârea instanței, cu consecința trimiterii spre rejudecare a pricinii dacă vreuna dintre părți a solicitat în mod expres această măsură, iar în caz contrar, instanța de apel va rejudeca pricina pe fond. Instanța de apel va rejudeca pe fond pricina și atunci când, chiar

⁴⁷ A. Iacuba, în A. Bleoancă, A. Dimitriu, A. Iacuba, R.L. Paraschiv, *Cartea de excepții în procedura civilă*, ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2018, pp. 359-381.

dacă s-a solicitat casarea cu trimitere, pricina mai fusese anterior trimisă spre rejudecare, întrucât această măsură poate fi dispusă o singură dată în cursul procesului.

În cazul în care hotărârea este susceptibilă de recurs, neregularitățile privind citarea și comunicarea actelor de procedură vor putea fi invocate, în condițiile legii, în temeiul art. 488 alin. (1) pct. 5 C. pr. civ. potrivit căruia *„casarea unor hotărâri se poate cere numai pentru următoarele motive de nelegalitate: (...) când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității”*.

Dată fiind importanța dispozițiilor legale care configurează regimul juridic al citării și comunicării actelor de procedură în arhitectura procesului civil, legiuitorul a consacrat posibilitatea invocării neregularităților ce fac obiectul discuției inclusiv în cadrul contestației în anulare, statuând în art. 503 alin. (1) C. pr. civ. că *„hotărârile definitive pot fi atacate cu contestație în anulare atunci când contestatorul nu a fost legal citat și nici nu a fost prezent la termenul când a avut loc judecata”*.

6. Concluzii

În special în litigiile având ca obiect executarea silită, jurisprudența instanței supreme, în acord cu cea europeană⁴⁸ este orientată în sensul asigurării informării efective a debitorului cu privire la derularea procedurilor de executare declanșate de creditor împotriva sa, iar în acest scop se recurge la o interpretare „extensivă” a noțiunii de domiciliu, ca fiind acel loc în care debitorul locuiește efectiv. Considerăm că această interpretare trebuie să rămână însă cantonată în limitele impuse de prevederile neechivoce ale art. 91 C. civ., care statuează, pe de o parte, că dovada domiciliului și a reședinței se face, în principiu, cu mențiunile cuprinse în cartea de identitate, iar pe de altă parte că, în lipsa acestor mențiuni ori atunci când acestea nu corespund realității, stabilirea sau schimbarea domiciliului ori a reședinței nu va putea fi opusă altor persoane, exceptând ipotezele în care „domiciliul sau reședința a fost cunoscută prin alte mijloace de cel căruia i se opune”. Astfel, protecția dreptului de a fi legal citat al pârâtului trebuie să fie proporțională cu rigoarea cu care acesta a respectat normele de drept substanțial cu privire la regimul domiciliului și, respectiv reședinței. Nu vedem de ce reclamantul ar trebui supus travaliului de a face demersuri suplimentare pentru a „localiza” pârâtul acolo unde acesta locuiește în fapt, de vreme ce acesta din urmă nu a respectat obligația elementară de a-și declara, potrivit legii, domiciliul sau reședința. Clandestinitatea comportă riscuri ce trebuie asumate de cel care se complăce într-o astfel de situație și în niciun caz nu ar trebui să repercuteze asupra reclamantului care a indicat ca loc al citării pârâtului domiciliul sau reședința înscrise în

⁴⁸ C.E.D.O. a considerat că noțiunea de „domiciliu” trebuie să fie interpretată în sens larg, putând să includă și reședința secundară sau casa de vacanță a unei persoane (Guerra și alții c. Italiei, Hotărârea din 19 februarie 1998), pe considerentul că respectiva persoană ar putea avea legături emoționale puternice cu acea casă, și chiar o rulotă pe care o persoană nomadă o utilizează ca locuință (*Handyside c. Marea Britanie*, Hotărârea din 7 decembrie 1976). Pe de altă parte, conform jurisprudenței europene (*Bellet c. Franței, Canete de Goni c. Spaniei, Raissa M Shipping c. României*), rămâne sarcina instanței și a executorului judecătoresc de a se asigura că este respectat caracterul efectiv și scopul procedurii de comunicare a actelor de procedură, această fiind o componentă a dreptului de acces la o instanță.

registrele publice de evidență. Orice altă interpretare ar fi de natură să permită pârâtului să se prevaleze de clandestinitatea situației de fapt în ceea ce privește locul unde acesta locuiește efectiv, pentru a obține desființarea formelor de executare silită, pe considerentul că nu ar fi fost citat acolo unde locuiește efectiv. În ultimă instanță, o interpretare „extinsă” a noțiunilor de domiciliu, respectiv reședință, ar conduce, implicit, la încurajarea atitudinii de neconformare a justițiabililor în raport cu dispozițiile imperative ale legii care reglementează obligația acestora de a efectua anumite formalități administrative în cazul schimbării domiciliului și, respectiv, reședinței, fapt ce ar putea impieta astfel asupra securității circuitului civil.

